

za hranicemi Ruska?). Faktem je, že do 50. let jsou centra bělorusistiky spíše v zahraničí („Заніцы“ Běloruského institutu v New Yorku, Journal of Byelorussian Studies v Londýně, Białoruskie Zeszyty Historyczne v Białymstoku, Ucraina et Belorossica v Moskvě, Hungaro-Albaruthenica v Budapešti), ale to neznamená, že v samotném Bělorusku relevantní bělorusistika neexistuje. Nabízí se ovšem otázka, zda tento stav – pokud je tak neutěšený – nezavinila právě ruská tradičně velmocenská politika vůči malým slovanským národům: v tom případě jsou tyto výroky redaktorů-bělorusistů zlou ironií.

Sám sborník přináší důležité a objevené materiály, které jsou většinou založeny na areálovém zkoumání Běloruska. Mezi statěmi najdeme mimo jiné pojednání **V. P. Gryckeviče** o problémech současné běloruské historiografie, **A. S. Mylnikova**, pravidelného návštěvníka Prahy a Brna, který zkoumá běloruský etnos, jak se projevoval v polském, německém a švédském historickém myšlení 16.-17. století; **B. V. Sapunov** analyzuje tištěné běloruské knihy v ruských knihovnách, **I. U. Macijevski** se koncentruje na podíl Bělorusů při vytváření hudební kultury Sankt-Petěrburgu. V materiálovém oddílu najdeme rozbory ruských celních knih dokládajících obchod s běloruskými městy, v oddílu sdělení zaujme například stať **I. V. Žuravského** o expanzivních procesech a jejich vlivu na Bělorusko nebo práce **V. V. Buračka** o genealogii jeho rodu, jenž se objevuje v Rusku, na Ukrajině a v Bělorusku. Ve sborníku bohužel postrádáme skutečně hodnotné analýzy běloruského jazyka a běloruské literatury, které bychom v komplexně a ambiciózně pojatém sborníku očekávali. Nemohu se zbavit dojmu, že před ruskou bělorusistickou stojí velké úkoly ve smyslu nápravy toho, co bylo v minulosti zanedbáno nebo potlačeno. Nejde jen o historii, ale především o současnost, která z dějin vyplývá. Nepříliš utěšený stav bělorusistiky ve střední Evropě je ostatně výzvou i českým slavistům.

Ivo Pospíšil

Kšicová, D. a kol.: Východoslovanské literatury v českém prostředí do vzniku ČSR. MU Brno 1997, 210 s.

Profesorka Danuše Kšicová má své pevné místo v bibliografiích o výzkumu recepcce, kritiky a překladu ruské literatury a kultury, i ve sledování mezivazeb druhů umění. Přitahuje ji zvláště umění přelomu století, její cesta však vede k prohlubování pohledu na ruské, české a evropské vztahy literárněvědné a estetické. Svým nejnovějším souborem studií znovu ukázala, že jde ve stopách svého učitele Franka Wollmana.

Ve výše uvedené publikaci je D. Kšicová čelnou autorkou, které se podařilo soustředit kolem sebe další badatelky, prokazující plní a trpělivost v klopotném hledání pramenů. Patří k nim Z. Berezovská (Ukrajina v české literatuře 19. a začátku 20. století) a J. Luptovcová s R. Kuncovou (Běloruská kultura a literatura 19. a začátku 20. století v českých zemích). Úvod do problematiky zařadil S. Wollman, který studii označil jako projekt vznikající za existence ČSAV a koncipovaný již dříve jako součást širšího zámeru – tématu Evropská účast v českém literárním vývoji. Již I. sjezd slavistů v Praze r. 1929 totiž ukázal, že výzkum slovanských literatur a ústní slovesnosti je třeba chápat

jako součást srovnávacího studia evropské a světové literatury, přičemž nejen zkoumání západních neslovanských vlivů na slovanské literatury má svůj účel, ale smysl je třeba hledat i v mezislovanských literárních vztazích.

Koncepce i struktura knihy se pohybuje v horizontech vyznačených názvem. Obsahuje výzkum ruské, ukrajinské a běloruské literatury a kultury v českém prostředí. Těžištěm studie je kapitola Receptce ruské literatury do doby meziválečné. D. Kšicovou zajímá ruská a česká literatura od dob nejstarších do doby meziválečné. Pozornost věnuje jak vztahům, tak recepci i zájmu české inteligence o ruskou filozofii, sociologii a estetiku (např. Masaryk hledal v ruské literatuře klíč k pochopení ruského národa, neboť Rusko je pro něho ruská literatura). Badatelka zaregistrovala nejen jména klíčových osobností zpřístupňujících českému publiku ruskou literaturu, ale postihla i zvláštnosti receptce kritiky a překlada. Uvádí genologická hodnocení děl, která zakotvila trvale v české recepci a postihla i čtenářské ohlasy ve 2. pol. 19. století. D. Kšicová tak současně sumarizuje fakt, že ruská literatura byla pramenem čtenářského zájmu opřeného u nás o snahy po hlubší interpretaci kritickou a překladatelskou.

Ve stati o běloruské literatuře spoluautorky díla představují Bílou Rus jako okraj carského Ruska se svízeli běloruštiny vklíněné mezi moskevské knížectví a polské království. Po vzniku Běloruské republiky r. 1992 vznikly u nás naděje na bližší spolupráci (r. 1996 se signálem stalo odhalení pomníku zakladateli bělorusky tištěné literatury F. Skarynovi, působilému na dvoře císaře Rudolfa II.). Ukrajinská literatura však podle stati sborníku vycházela z jiné pozice (země byla součástí středoevropské kultury). I když se Berezovská vyhýbá pouhé koncepci kontaktologické vlivologie, je přesvědčena, že mnohdy právě osobní styky badatelů, kritiků a překladatelů dávají literární vzájemnosti směr (a tím nepochybně i komparatistice).

Podstatná část publikace nese pečeť rukopisu D. Kšicové. Ta vrší jak trpělivou zkušenost dřívějších prací, tak rýsuje v současnějších kontextech obraz některých nových souvislostí a vztahů a vytváří komplexnější podobu problematiky. Svá díla je badatelka zvyklá „ošetřit si“ sama fotoreprodukcemi z cest za knihovnami, knihami, památkami a za lidmi kolem knih. Daná studie tvoří součást studijního programu brněnského Ústavu slavistiky a je určena také studentům. D. Kšicová vytvořila také obsáhlou výběrovou bibliografii, ruské resumé, jmenný rejstřík a doplnila knihu obrazovými přílohami. Ty ocení jako pomůcku právě studenti (v dalším vydání by snad mohla být zařazena raději samostatně na konci publikace). Žádoucí mezioborové vztahy mohou inspirovat zvláště mladé talenty na prahu jejich vstupu do hájemství vědy.

Historický materiálový fond se vždy musí snoubit s trpělivostí a pílí celého autorského kolektivu. Kniha začala vznikat v době, kdy archivy nebyly zcela přístupné, takže nyní jsou málo známé či dosud neznámé informace objasněny v nových souvislostech a interpretacích. Vytrvalá péče o komplexní pohled na vybrané oblasti zkoumání i snaha o praktické vyústění díla do tištěné podoby zasluhuje stálé uznání. Ve století optické provokace adresátů umění na konci tisíciletí dobrých knih neubývá, spíše čtenářů je méně. D. Kšicová však ví, jak získat zájemce.

Květuše Lepilová